De hei

Colofon

ISBN: 978 94 6365 570 5
1e druk 2023
2e herziene druk 2026
© 2023, 2026 Robert de Graaff

Uitgeverij Elikser
Ossekop 4
8911 LE Leeuwarden
www.elikser.nl
Drukwerk: CSL digitaal B.V.

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

De hei

Robert de Graaff

Elikser
UITGEVERIJ

Dit boek bevat fictie gebaseerd op feiten

Er zijn geen feiten, alleen interpretaties
Friedrich Wilhelm Nietzsche (1844-1900)

Verpest een goed verhaal nooit met de feiten
Oude Engelse zegswijze

PROLOOG

MANCHESTER

November 2017

Manchester, the belly and guts of the nation
(George Orwell)

1

Dinsdag 14 november 2017

Eindelijk is het droog en waag ik me buiten. Zodra ik het Princess Street Hotel in oostelijke richting verlaat en richting Portland Street loop, probeer ik de grootste plassen te ontwijken, maar het is gemakkelijker een pub te vinden waar geen Guinness, Carlsberg of Boddingtons Bitter uit de tap komt. Toen ik een paar uur geleden met de trein uit Liverpool op Manchester Piccadilly arriveerde, was er gewoonweg geen houden aan. De regen kletterde genadeloos neer en ik moest in allerijl bij Marks & Spencer voor een habbekrats een paraplu kopen, anders had ik bij Piccadilly Gardens al geen droge draad meer aan mijn lijf gehad.

Het is lang geleden dat ik in het stadscentrum van Manchester was. En er is veel veranderd. Vanaf het kruispunt tussen Portland Street en Oxford Street zie ik dat de hotelketens van Ibis, Novotel en Holiday Inn de binnenstad hebben veroverd. Vanaf hetzelfde kruispunt kun je de ingang naar Oxford Road Railwaystation zien. Daarboven bevindt zich het appartement waar ik gedurende mijn carrière bij het politiekorps in Manchester heb gewoond. Achter het huiskamerraam brandt licht. Even voel ik een ondeugende drang in me opkomen om er aan te bellen en te vragen of ik even mag rondsnuffelen. Zou er nog iets van vroeger terug te zien zijn? Een oude behanglaag of dezelfde zinken gootsteen? Zitten de schimmelplekken aan het plafond er nog? En wat zal er door me heen gaan als ik op het balkon mijn voeten weer voel trillen als er een goederentrein het station passeert?

Het stadscentrum van Manchester roept nog veel meer herinneringen op. Toen ik in de vroege zomer van 1963 als jonge diender uit het politiekorps van Londen naar de katoenstad was overgewaaid, leerde ik van ervaren collegaspeurders als Douglas Nimmo en Joseph Mounsey de finesses van het vak kennen. En

dat was noodzakelijk, want criminele zaken als diefstal, geweld en moord en doodslag waren ook in Manchester net zo alledaags als een fabriekstoeter.

Maar een jaar later was niets meer alledaags. Een zwarte wolk bedekte de hemel boven de stad en veranderde alles voorgoed. Manchester werd wereldnieuws en vanuit alle windstreken van de aardbol klonken kreten van puur ongeloof, walging en afkeuring. Hoe hebben jullie het kunnen laten gebeuren? Hebben jullie liggen slapen, of zo? Over dat laatste kan ik kort zijn: ik heb nooit zo weinig geslapen als toen.

Ik huiver en zet mijn kraag op. Met het bewegen van mijn bovenarmen voel ik in mijn binnenzak de reden van mijn bezoek aan Manchester langs mijn borst schuren. De envelop met daarin het geheimzinnige briefje belichaamt de link naar de zwarte wolk. Op de voorkant van de envelop staat in sierlijke letters mijn naam: Rechercheur Joseph Müller. Op de achterkant staat in hetzelfde handschrift de afzender: ISB. Het briefje heb ik al minstens tien keer gelezen:

Beste rechercheur Müller,

Het doet mij genoegen in kennis gesteld te zijn van het feit dat u nog leeft. Als u deze brief leest, geldt dat echter niet meer voor mij en ik kan u derhalve niet meer persoonlijk te woord staan. Dat spijt mij oprecht. Toch is mijn overlijden, een nietszeggende gebeurtenis waar heel Groot-Brittannië decennialang naar heeft uitgekeken, het uitgelezen moment om nog iets anders af te sluiten en alsnog recht te doen geschieden. Binnenkort zal een vertegenwoordiger van het notariskantoor Heckelson & MacNeal contact met u opnemen. De vertegenwoordiger zal de datum bekendmaken waarop u op een door mij aangewezen locatie in Manchester, de stad waarvoor u in tegenstelling tot ik warme gevoelens koestert, een pakketje zal worden overhandigd. Die locatie kan ik u alvast verklappen. Het is Chetham's Bibliotheek en Muziekschool, het oudste en sympathiekste bouwwerk van de stad. Dat is naar mijn overtuiging een van de weinige

standpunten die we delen. Misschien wel het enige. Daarom is het bij uitstek de juiste locatie waar het laatste stukje van de puzzel wacht om ingelegd te worden.

Ik groet u,
ISB

Ik ben al lang geen rechercheur meer, maar mensen als Ian Stuart Brady leven nu eenmaal vastgeroest in het verleden. Dat hij de naam Müller gebruikt, een verwijzing naar mijn Duitse wortels, verbaast me daarom niets.

Notaris Edward Heckelson, die mij een paar weken eerder persoonlijk benaderde om de envelop met het briefje te overhandigen, vertelde me dat de datum waarop het pakketje aan me wordt overhandigd woensdag 15 november 2017 is. Dat is op verzoek van Ian Brady exact een half jaar na zijn overlijden. De notaris verzekerde me dat Brady heeft laten bevestigen dat ik nog leefde. Als dat niet zo was, dan zou het pakketje in een kluis worden opgeborgen waarvoor Brady voor de komende vijftig jaar de huur heeft betaald. Zo is het notarieel vastgelegd. Voor het overige tastte Heckelson net zoals ik in het duister en hij adviseerde me het over me heen te laten komen. En dat doe ik, want de tijd van piekeren en malen is voorbij. Net zoals de slapeloze nachten.

Maar voordat ik mijn geheimzinnige pakketje ga ophalen, heb ik nog iets anders in gedachten. Ik heb extra tijd ingepland om na meer dan een halve eeuw de plekken op te zoeken waar de zwarte wolk het hardnekkigst bleef hangen. Daarom ben ik een dag eerder naar Manchester gekomen. Meer tijd heb ik niet nodig, want dankzij de sloopkogel van de stadsvernieuwers staat nog slechts een handvol van die plekken overeind.

Het is laat in de middag en aardedonker. Honderd meter verder zie ik een oude bekende: de Paramount. In deze tot pub verbouwde bioscoop dronk ik vroeger met mijn collega's regelmatig een pint en bespraken we onze dagelijkse politiebeslommeringen.

Nu zit het er bomvol met vroege drinkers, waarvan de meesten zo dadelijk verhuizen naar de al maanden volgeboekte avondvoorstelling in het Palace Theatre. De enorme billboards aan de buitengevel laten iedereen weten dat *Mary Poppins* een enorme kaskraker is.

Met mijn negenenzeventig jaren zoek ik liever een rustiger plekje op. Na mijn pint eet ik aan de overkant van de straat een pizza bij Giorgio of Don Giovanni. Daarna maak ik nog een avondwandelingetje en met de zegen van een goede nachtrust ben ik morgen topfit voor een boeiende sightseeing. Daarna haal ik mijn pakketje op in Chetham's Bibliotheek. Ik betrap me erop dat ik nieuwsgierig ben. Nieuwsgieriger dan ik ooit had kunnen denken.

VOORSPEL

VERMIST

Juli 1963 - oktober 1965

Lesley-Anne, with your pretty white beads
Oh John, you'll never be a man
Edward, see those alluring lights?
Tonight will be your very last night
(The Smiths)

2

Vrijdag 13 juli 1963

De oude bestelbus rammelt en kraakt aan alle kanten, maar de blonde jonge vrouw achter het stuur merkt het nauwelijks. Ondanks haar volwassen uiterlijk, dat haar op z'n minst dertig doet lijken, moet ze deze maand nog eenentwintig worden. Haar vingers zitten stevig om het stuur geklemd en haar ogen schieten van links naar rechts over de stoepen van Gorton Lane. In haar hele lijf is de spanning duidelijk voelbaar. Niet omdat ze bang is om in de bestelbus van Benjamin Boyce te rijden, nee, dat heeft ze al vaker gedaan. Ben weet dat ze haar rijbewijs nog niet heeft, maar hij knijpt graag een oogje dicht. Nu hij een gloednieuwe Dormobile heeft aangeschaft mag zij, als dank voor haar vroegere diensten als babysitter, zijn oude Ford Prefect naar hartenlust als oefenauto gebruiken. Dus nee, de spanning heeft een andere oorzaak.

Eindelijk gaat het gebeuren. De gordijnen zijn geopend en het Eerste Bedrijf is aanstaande. Ze mag nu geen fouten maken. Ze weet dat de Schot bij zijn moeder en stiefvader het afgesproken tijdstip afwacht en dan op zijn motorfiets naar het podium rijdt. Beiden kunnen niet langer wachten. Na vanavond zal niets meer zijn zoals het was.

De bestelbus rijdt langs het Plaza, waar ongetwijfeld een zaal vol tieners naar de doorlopende avondfilm kijkt. Een paar honderd meter verder passeert de blondine aan haar rechterkant Peacock Basisschool, een herinnering uit een verleden dat verder weg lijkt dan het werkelijk is. Nog iets verder schittert de witte muur van de Vulcan in het avondlicht. De kroeg zit vol met arbeiders die bezig zijn het weekend in te drinken. Door de openstaande ramen galmt de stem van Chubby Checker met het onverslijtbare *Let's Twist Again* uit de jukebox. Ze zou er een moord voor doen

om daarbinnen even rustig een glas wijn te drinken. Een moord? Het wrange cynisme achter die gedachte doet haar lippen krullen als ze het stuurwiel naar links draait en Froxmer Street inrijdt. Geheel volgens het draaiboek parkeert ze de bestelbus tweehonderd meter verder aan de linkerkant van de weg.

De hele dag heeft de blonde jonge vrouw aan hem gezien dat hij gespannen was. Op het werk wilde hij tijdens de lunchpauze niet schaken met zijn vaste maatje en hij nam niet eens de moeite zijn collega's te irriteren met citaten uit *Mein Kampf*, een van zijn lijfboeken. Tijdens de schaarse momenten die ze samen waren, zonder pottenkijkers erbij, sprak hij haar aan met haar echte voornaam. Zijn gebruikelijke koosnaampjes Hessie of Kiddo leek hij plotseling vergeten te zijn, iets dat erop duidde dat Neddie (háár koosnaampje voor hem) niet in zijn gebruikelijke doen was.

Na het werk heeft hij nauwelijks gesproken en zojuist, tijdens het avondeten, kon hij zelfs niet genieten van zijn macaroni met kaas uit blik. Het goedje smaakt net zo smerig als het er uitziet, maar voor hem staat macaroni uit blik op gelijke hoogte met een dampende *hotpot* uit Lancashire.

De blondine weet dat vanavond alles goed moet gaan, precies zoals Neddie het heeft geregisseerd. Zijn controlelijstjes waarop hij elk detail uitschrijft - voluit, of in afkortingen die alleen zij begrijpen - zijn bedoeld om niets aan het toeval over te laten. Soms moet ze er een beetje om lachen. Neddie is als jeugdige inbreker ooit tegen de lamp gelopen vanwege een knoop die van zijn jas was gevallen en sindsdien is het tellen van knopen op kledingstukken een obsessie geworden. Zijn masterplan kent ze uit haar hoofd: volg het tijdplan, houd de omgeving in de gaten en blaas de aftocht als je merkt dat je langer dan tien seconden nagekeken wordt.

Ze weet dat ze niet meer terug kan. Dat wil ze ook niet, want alles wat hij zegt en doet, hoe verwerpelijk anderen dat ook vinden, werkt als een magneet op haar. Neddie is in alles anders

dan andere mannen. Hij heeft niet de knoestige handen en vuile nagels van de metaalwerkers uit West-Gorton en in tegenstelling tot hen drinkt hij zich 's avonds niet lam in de pub.

Nee, Neddie heeft lange slanke vingers met schone nagels en hij leest boeken die anderen verderfelijk vinden. Hij kleedt zich weliswaar ouderwets, maar hij heeft stijl en de geheimzinnigheid waarmee hij zichzelf omhult, maakt hem onweerstaanbaar. Wie had ooit gedacht dat zij ervan zou genieten samen met Neddie op prikkelende foto's te poseren. Zíj, die zich nog niet eens zo lang geleden al schaamde als haar bloedeigen zusje haar naakt bij de wastafel zag. Geen wonder dat Neddie een eigen donkere kamer heeft, want een rolletje dat hij heeft volgeschoten, laat je niet door een fotograaf ontwikkelen. Die zou oortjes als bieten krijgen.

Dat alles maakt dat zij, of *the girrl* zoals hij haar met zijn rollende Schotse r's ook wel noemt, uit zijn hand eet en ze wil niets liever doen dan dat. Samen met Neddie vormt ze een eenheid. Telepathisch verbonden. Ze wil niet meer terug, nooit meer, voor geen goud.

Ze weet precies wat ze moet doen. Ze hebben het tot vervelens toe geoefend. Ze bekijkt haar uiterlijk in de zijspiegel: haar make-up zit goed, de haren zijn perfect gebleekt en haar glimlach doet een ijsberg smelten. Ze haalt diep adem en steekt een nieuwe sigaret op. Het is vijf voor acht. De deadline nadert.

De blonde jonge vrouw heeft nog maar net haar sigarettenpeuk door het zijraam in de goot geknipt als ze het geklik van hakken hoort. Door de zijspiegel van de bestelbus ziet ze het silhouet van een meisje dat de hoek van Froxmer Street is omgeslagen en richting de bestelbus loopt. Een paar seconden later kan ze de lange, bruine haren van het naderende meisje zien. Met een lichtblauwe jas, witte stiletto's en bijpassende handtas is ze overduidelijk op weg naar een pub, een dancing of ander soort van weekendvertier.

Er is niemand meer op straat te zien. Het is precies zoals

Neddie het op zijn bekende cynische wijze heeft voorspeld: 'De fabrieksslaven zitten in de pub hun weekloon weg te drinken, Kiddo.'

De blondine haalt nog één keer diep adem en duwt de deurhendel naar beneden.

Het meisje met de lange bruine haren wil net om de bestelbus heen lopen als ze ziet dat de passagiersdeur van de auto van binnenuit geopend wordt. Iemand in de auto roept iets. Ze pakt met haar linkerhand het portier beet. Ze kijkt nieuwsgierig naar binnen en ze lacht de lach van een meisje dat van plan is met volle teugen van een zomerse vrijdagavond te gaan genieten.

Niets is echter minder waar.

3

Zaterdag 23 november 1963

Als de blonde jonge vrouw de motorfiets bij de voordeur hoort stoppen, wordt haar vermoeidheid onderdrukt door de adrenaline die de stijgende spanning met zich meebrengt.

Vanmorgen heeft ze de huurauto bij Warren's Autos afgehaald. Daar was vorige week nog een hoop gedoe over, omdat ze toen nog geen rijbewijs kon overleggen. Tot ergernis van Neddie moest ze de huur zelfs een week uitstellen. Vanochtend kon ze het kakelverse papiertje wel tonen. Vier keer moest ze ervoor afrijden, maar ze heeft de conventionele zeurpieten de mond gesnoerd en aangetoond dat vrouwen net zo goed een auto kunnen besturen als mannen.

De sneeuwwitte Ford Anglia ziet er net zo nieuw uit als haar rijbewijs. Dat was voor Neddie een nieuwe reden tot ergernis. Toen ze de blinkende Ford liet zien, vloekte hij als een ketter: '*Fucking hell* Hess, waarom heb je geen gouden koets gehuurd? Die valt minder op!'